

یاد یاران

مجموعه مقالات همایش ملر نکوداشت خادمان علم و فرهنگ

ویژه

«خاندان رشید محصل»

به اهتمام:

دکتر سید محمد حسین قریشی

دبیر همایش

محمد حسین رزقی

دکتر ابراهیم محمدی

اردیبهشت ۱۳۹۷ - دانشگاه بیرجند

یاد یاران؛ مجموعه مقالات همایش ملی نکوداشت خادمان علم و فرهنگ، ویژه «خاندان راشد محصل»

سرشناسه: همایش ملی نکوداشت خادمان علم و فرهنگ (ویژه خاندان راشد محصل) (۱۳۹۷: بیرجند)
عنوان و نام پدیدآور: یاد یاران مجموعه مقالات همایش ملی نکوداشت خادمان علم و فرهنگ ویژه خاندان راشد محصل /
به اهتمام سید محمد حسین قریشی، ابراهیم محمدی، محمد حسین رزقی.

مشخصات نشر: بیرجند: انتشارات رزقی، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: ۳۷۱ ص. : مصور، جدول، نمودار

شابک: ۹۷۸۶۲۲۹۹۱۳۸۱۹

وضعیت فهرست نویسی: فیفا

موضوع: راشد محصل (خاندان)

موضوع: سوع - سلمان - ایران - بیرجند

موضوع: Teachers -- Iran -- Birjand

شناسه افزوده: قریشی، سید محمد حسین، ۱۳۳۶ -

شناسه افزوده: محمدی، ابراهیم، ۱۳۵۷ -

شناسه افزوده: Mohammad, Ibrahim

شناسه افزوده: رزقی، محمد حسین، ۱۳۳۴ -

رده بندی کنگره: ۱۳۹۷، ۴۱۹/۲

رده بندی دیویی: ۲۹/۲۰۹۵۵

شماره کتابشناسی ملی: ۵۲۳۶۱۳۵

حقوق این اثر باقی به ناشر است.

به اهتمام: دکتر سید محمد حسین قریشی، محمد حسین رزقی، دکتر ابراهیم محمدی

ویراستار: دکتر بهارک ولی نیا

ناشر: انتشارات رزقی

چاپ اول: ۱۳۹۷

محل نشر: بیرجند

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

طرح جلد: مجتبی وردی

تایپ: مصطفی حداد، مجتبی وردی

چاپ و صحافی: مهرنگ

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۹۱۳-۸۱-۹

قیمت: ۴۰۰۰۰۰ ریال

هرگونه نقل و انتقال از این اثر با اجازه‌ی کتبی از ناشر میسر است.

نشانی ناشر: بیرجند ابتدای خیابان مدرس، مؤسسه بین الملل خوارزمی

تلفن: ۳۲۲۲۲۲۱ - ۵۶

فهرست اسامی کمیته‌ی علمی همایش ملی نکوداشت خادمان علم و فرهنگ
(ویژه‌ی خاندان راشد محصل)

رئیس دانشگاه بیرجند	۱- دکتر احمد خامسان
مدیرکل تکریم و الگوسازی بنیاد ملی نخبگان	۲- دکتر محسن شاه‌رضایی
استاد دانشگاه بیرجند	۳- دکتر خلیل خلیلی
رئیس بنیاد نخبگان استان خراسان جنوبی	۴- دکتر سیدرضا احمدی‌زاده
معاون فرهنگی و اجتماعی دانشگاه بیرجند	۵- دکتر ابراهیم محمدی
مدیرگروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه بیرجند	۶- دکتر سیدمحمدی رحیمی
رئیس دانشکده‌ی هنر دانشگاه بیرجند	۷- دکتر حسین بارانی
رئیس دانشکده‌ی کشاورزی دانشگاه بیرجند	۸- دکتر محمدحسن سیزی
مدیرگروه باستان‌شناسی دانشگاه بیرجند	۹- دکتر علی زارعی
معاونت علمی دانشکده‌ی مهندسی دانشگاه بیرجند	۱۰- دکتر محسن فرشاد
استاد دانشکده‌ی ادبیات و علوم انسانی دانشگاه بیرجند	۱۱- دکتر محمد بهنام‌فر
مدیر گروه زبان انگلیسی و زبان‌شناسی دانشگاه بیرجند	۱۲- دکتر حسن امامی
دبیر همایش	۱۳- دکتر سیدمحمدحسین قریشی

اسامی شورای سیاست‌گذاری همایش ملی نکوداشت خادمان علم و فرهنگ

- ۱- دکتر احمد خامسان
- ۲- دکتر سید سعید احمدی‌زاده
- ۳- دکتر ابراهیم محمدی
- ۴- دکتر سیده عذرا میرکاظمی
- ۵- دکتر احمد بخشی
- ۶- دکتر سین بارانی
- ۷- دکتر واد میکانیکی
- ۸- دکتر محمد- سن ساری
- ۹- دکتر سیدمهدی رحیمی
- ۱۰- دکتر حسن امامی
- ۱۱- دکتر علی زارعی
- ۱۲- دکتر سیدمحمدحسین قریمی
- ۱۳- رؤیا موحدی
- ۱۴- جواد چاپاری
- ۱۵- الهام کیوان‌شکوه
- رئیس دانشگاه بیرجند
- رئیس بنیاد نخبگان استان خراسان جنوبی
- معاون فرهنگی و اجتماعی دانشگاه بیرجند
- مدیر اجتماعی دانشگاه بیرجند
- مدیر فرهنگی دانشگاه بیرجند
- رئیس دانشکده‌ی هنر دانشگاه بیرجند
- رئیس دانشکده‌ی ادبیات و علوم انسانی دانشگاه بیرجند
- رئیس دانشکده‌ی کشاورزی دانشگاه بیرجند
- مدیرگروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه بیرجند
- مدیرگروه زبان انگلیسی و زبان‌شناسی دانشگاه بیرجند
- مدیرگروه باستان‌شناسی دانشگاه بیرجند
- مدیر مراسم نکوداشت
- رئیس گروه مطالعات و برنامه‌ریزی معاونت فرهنگی و اجتماعی دانشگاه بیرجند
- کارشناس معاونت فرهنگی و اجتماعی
- کارشناس بنیاد نخبگان استان و مسئول دبیرخانه

فهرست مطالب

و	پیام استاندار خراسان جنوبی
ح	مقدمه‌ی رئیس دانشگاه بیرجند
ی	مقدمه‌ی رئیس سابق دانشگاه بیرجند
ک	مقدمه‌ی رئیس بنیاد نخبگان استان خراسان جنوبی
م	مقدمه‌ی مدیرعامل و رئیس هیأت مدیره‌ی انجمن ایرانی همکاری با یونسکو
	مقدمه‌ی مدیرکل فرهنگ و ارشاد اسلامی و دبیر انجمن آثار و مفاخر فرهنگی استان خراسان جنوبی
ص	
ر	مقدمه‌ی مدیرکل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان خراسان جنوبی
ت	مقدمه‌ی ناشر و مدیر مؤسسه‌ی بین‌المللی فرهنگی-آموزشی خوارزمی بیرجند
ث	مقدمه‌ی دبیر همایش

فصل اول

۲	شیخ محمدحسین راشد محصل عالم وارسته
۴	دکتر محمدعلی راشد محصل پزشک انسان دوست
۷	یادنامه‌ی شب تولد
۱۲	دکتر محمدرضا راشد محصل استاد اخلاق

- دکتر محمدتقی راشد محصل زبان شناس برجسته ۲۵
- دکتر محمدحسن راشد محصل پژوهشگر توانمند، استاد نمونه‌ی کشوری ۴۰
- فعالیت‌های علمی، آموزشی و اجرایی دکتر محمدحسن راشد محصل ۴۱
- همکاری‌های علمی با دستگاه‌های علمی و تحقیقاتی کشور ۴۱
- دکتر جلیل راشد محصل استاد نمونه، پژوهشگر برجسته‌ی مهندسی برق ۱۰۰

فصل دوم: مقالات ۱۰۷

- وفاق ریخ و ادبیات در نوشته‌های دکتر محمدرضا راشد محصل ۱۰۸
- دکتر محمدرضا راشد محصل و مرکز خراسان‌شناسی آستان قدس رضوی ۱۲۱
- استاد فرزانه‌ی بی‌فتر ۱۳۴
- درآمدی بر معرفی شخصیت و آنگاه علمی نیاکان آقایان راشد محصل ۱۴۳
- نجیب‌زاده‌ی دانشمند، محمدتقی راشد محصل ۱۶۷
- خانواده‌ی محترم فرهنگی راشد محصل در دوران تحصیلی و قناتی قاینات ۱۷۶
- بازتاب دغدغه‌های هویتی در آثار دکتر محمدرضا راشد محصل ۱۹۳
- مرد مردان (یادی از استاد محمدرضا راشد محصل در مرکز خراسان‌شناسی) به پاس ۲۰۷
- مهربانی‌ها و یاری‌گری‌هایش ۲۰۷

فصل سوم: مقالات تقدیمی ۲۱۷

- شاهنامه جلوگاه اندیشه‌ی مردم ۲۱۸
- نکوهش ستمگری از دیدگاه فردوسی ۲۲۵
- مطالعه‌ی تخصصی ادبیات عامه و تأثیر آن بر ادب معاصر ۲۴۰
- تأثیر دیدگاه پدیدارشناسانه‌ی میبیدی بر سبک فردی وی در کشف‌الاسرار ۲۶۹
- تأملی بر "حال و مقام" در چند اثر عرفانی ۳۰۹

فصل چهارم: یادداشت‌ها و خاطره‌ها و اشعار ۳۲۷

- ۳۲۸ دکتر محمدرضا راشد محصل، دانشی مردی فرزانه از تبار خورشیدسواران
- ۳۳۲ دکتر محمدحسن راشد محصل استاد علم، عطوفت و اخلاق
- ۳۳۵ ادای احترام به استادی با ادب درس و ادب نفس
- ۳۴۰ خاطراتی از استاد دکتر محمدرضا راشد محصل
- ۳۴۳ درس زندگی در محضر دکتر محمدحسن راشد محصل
- ۳۴۶ خاطراتی از رادمحمد رضا
- ۳۴۸ عمو محمدرضا خاطره‌ها، از رامیار راشد محصل
- ۳۴۹ فرهیخته‌ای از دیار خراسان جنوبی
- ۳۵۶ از مقلد تا محقق
- ۳۵۹ گنجینه معانی
- ۳۶۱ در سوگ مرحوم راشد محصل

فصل پنجم: تصاویر ۳۶۳

باسمه تعالی

پیام استاندار خراسان جنوبی

برگزاری «همایش تجلیل از نخبگان و مشاهیر استان» با هدف معرفی سرمایه‌های اجتماعی استان و پاسداشت خدمات ارزنده‌ی آنان، اقدامی ارزشمند و درخور توجه است که علاوه بر شناساندن نخبگان و مشاهیر، در ترغیب جوانان و نوجوانان این مرز و بوم برای آشنایی با این عزیزان و هم‌چنین الگوگیری از روش و منش آنها برای برنامه‌های کاری و زندگی آنان نقش به‌سزایی دارد.

امروز خراسان جنوبی به افتخار دارد تکریم از خانواده‌ای معظم از فرزندان نخبه‌ی این سرزمین را شاهد داشته‌ایم؛ خاندان معزز راشد محصل که در آسمان پر ستاره‌ی علم و ادب خراسان جنوبی به خوبی درخشید و با ارائه‌ی خدمات علمی، آموزشی، پژوهشی، فرهنگی و ادبی، تألیفات ارزشمند، کسب مقامات علمی در سطوح کشوری و بین‌المللی و هم‌چنین آموزش و تربیت صدها دانش‌آموز در رشته‌های مختلف، خدمات ماندگاری به کشور نموده‌اند و افتخاری بی‌نظیر برای ایران اسلامی بویژه این خطه‌ی نخبه‌پرور محسوب می‌شوند.

بدون تردید خاندان معظم و معزز راشد محصل شخصیت‌هایی تأثیرگذار در عرصه‌ی علمی و فرهنگی کشور هستند و علاوه بر خدمات ارزشمند علمی و فرهنگی، شاگردان زیادی در این زمینه پرورده‌اند.

بررسی و تبیین ابعاد شخصیتی، علمی و هم‌چنین خدمتی هر یک از اعضای خاندان راشد محصل که در زمینه‌های علمی و تخصصی حوزه‌های مختلف صاحب‌نظر بوده و خدمات ارزنده‌ای به کشور نموده‌اند و امروز به جایگاهی رسیده‌اند که نه تنها در سطح ملی، بلکه در سطح بین‌المللی و اندیشه‌ها و آرمان‌های آن‌ها تأثیرگذار است، در شناساندن نخبگان استان و معرفی خدمات ماندگارشان نقش به‌سزایی دارد.

اینجانب در پایان از همه‌ی دست‌اندرکاران و متولیان برگزاری این همایش که به حق پسندیده و شایسته‌ی تقدیر است، صمیمانه سپاسگزاری می‌نمایم و امیدوارم بتوانیم از اندیشه، تخصص و تجربه‌ی این مشاهیر ارزشمند و دیگر نخبگان بی‌شمار خراسان جنوبی که میراث معنوی استان هستند، در معرفی هرچه بهتر و بیشتر خراسان جنوبی و توسعه‌ی همه‌جانبه‌ی استان استفاده کنیم.

محمد مهدی مروج‌الشریعه

مقدمه‌ی رئیس دانشگاه بیرجند

پیامبر اکرم (ص) می‌فرمایند: «علما چراغ‌های زمین‌اند و جانشینان پیامبران و وارثان من هستند.»

استان خراسان جنوبی بخشی از قهستان بزرگ است، سرزمینی با محوطه‌ها، آثار و ابنیه‌ی تاریخی متعدد، هم‌چنین وجود مدارس مختلف علمیه و تأسیس مدرسه‌ی شوکتیه (از مدارس سبک جدید) در حدود یک‌صدسال پیش در بیرجند، همه و همه بیانگر غنای تاریخی، علمی و فرهنگی این سرزمین است. عالمان و دانشوران و پدران علمی که از این سرزمین و از منطقه‌ی بیرجند برخاسته‌اند، در طی اعصار و دهه‌ها، نه تنها با خلق آثار علمی، ادبی و هنری که با خدمات شایان فرهنگی، پیش‌تاز عرصه‌ی علم و فرهنگ بوده‌اند. از زمره‌ی دانشوران این سرزمین، خاندان جدا نشدنی رشد محصل هستند. دانشورانی که در حیات پربار خویش منشأ خدمات علمی و فرهنگی ارزشمندی شده‌اند؛ همه‌ی کسانی که در نزد این استادان تلمذ کرده‌اند، از خرد، دانش و منش روشن این عالمان متعهد و دلسوز و مروجان ادب، دانش و فرهنگ به نیکی یاد می‌کنند. این بزرگان را به تکریم ندارند، ما با تکریم آنان نه تنها مراتب حق‌شناسی خود را به منصفی ظهور می‌رسانیم بلکه با معرفی آن‌ها به نسل جوان، موجبات الگوسازی و اعتلای فرهنگ دانشگاهی را فراهم می‌کنیم.

دانشگاه بیرجند، نگین آموزش عالی در شرق کشور، در سال ۱۳۵۰ با ۱۲۰ دانشجو آغاز به کار کرد و هم‌اکنون با ۱۰ دانشکده‌ی متمرکز و ۴ آمرسکه و دانشکده‌ی اقماری در شهرستان‌های سربیشه، نهبندان، سرایان و فردوس و حدود دوازده هزار دانشجو و بیش از ۳۵۰ عضو هیأت علمی، در مقاطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری در رشد و تعالی فرهنگی و اجتماعی منطقه و کشور نقش بی‌بدیلی ایفا کرده است و می‌کند. از زمره‌ی خدمات فرهنگی دانشگاه بیرجند، تکریم و معرفی فرهیختگان منطقه‌ی خراسان جنوبی است. هم‌اکنون که مراسم نکوداشت خاندان راشد محصل در دانشگاه بیرجند برگزار می‌گردد، خدمات همه‌ی کسانی را که در این مراسم اهتمام ویژه داشته‌اند ارج می‌نهم و بویژه از همکاری بنیاد ملی نخبگان، بنیاد نخبگان استان، اداره‌ی کل فرهنگ و ارشاد اسلامی، مؤسسه‌ی بین‌المللی

آموزشی، فرهنگی خوارزمی بیرجند و تلاش همکاران ارجمند دانشگاه در بخش‌های مختلف به‌ویژه معاونت فرهنگی و اجتماعی ممنون و سپاسگزارم. برای همه‌ی خدمتگزاران عرصه‌ی علم و فرهنگ آرزوی توفیق دارم و امیدوارم این سنت حسنه‌ی مؤثر در جلب و جذب اندیشه‌ی جوانان تداوم داشته باشد.

احمد خامسان

www.ketab.ir

مقدمه‌ی رئیس سابق دانشگاه بیرجند

بی شک خاندان راشد محصل، نه تنها در سطح استان و منطقه که در سطح کشور، الگویی تحسین برانگیز و قابل تقدیر از یک خانواده‌ی دانشگاهی و فرهیخته هستند. الگو قرار گرفتن خاندان راشد محصل، از این حیث حائز اهمیت است که در مورد آن‌ها نهاد خانواده، به مثابه‌ی یک نهاد علمی، آموزشی و تربیتی موفق و کارا عمل نموده و عملکرد آن بسیار ستودنی است. جامعیت در دو بعد علم و اخلاق، یکی از ویژگی‌های مهم این نهاد است که امروزه یکی از دغدغه‌های مهم نظام‌های آموزشی تربیتی در ایران و جهان است. ویژگی مهم «مسلح به علم و مزین به اخلاق بودن» به عنوان اصلی وحدت‌بخش در اعضای این نهاد، در کنار اصل مهم تنوع و کثرت که در رشته‌های تحصیلی و حوزه‌های فعالیت‌های ایشان به چشم می‌خورد، کافی است که بگوییم: «نهاد خانواده‌ی خاندان راشد محصل به مثابه‌ی یک دانشگاه موفق عمل نموده است».

اگر به این نهاد خانواده، به مثابه یک نهاد آموزشی تربیتی فعال، هوشمند و پرنشاط نگاه کنیم، ویژگی‌های مثبت دیگری را نیز می‌توانیم مشاهده کرد و این مهم البته از چشم اندیشمندان و پژوهشگران شرکت‌کننده در همایش و نشست‌های آنان مقاله‌ها پنهان نخواهد ماند. اگر چه اراده و انگیزه‌ی دانشگاه بیرجند و بنیاد نخبگان استان، برای هر چه باشکوه‌تر برگزار کردن این نکوداشت، اقیانوسی است بی‌انتها، اما به هر حال رویکرد تکریم فرهیختگان دانشگاهی، در دولت تدبیر و امید رونق گرفته است. شأن و منزلت فرهیختگان این مرز و بوم و ایران را آن است که ما از عهده‌ی تکریم آن برآیم.

خلیل خلیلی

مقدمه‌ی رئیس بنیاد نخبگان استان خراسان جنوبی

خداوند کسانی را که ایمان آورده اند و کسانی را که علم به آنان داده شده درجات عظیمی می‌بخشد. (قرآن کریم)

هویت هر سرزمین از بزرگان و علمای آن شناخته می‌شود. معرفی نخبگان و بزرگان یک منطقه و نکوداشت آنان، فعالیتی هویت‌ساز برای نسل آینده محسوب می‌شود. هم‌چنین هر جامعه برای رهبری و طی مسیر صحیح نیاز به الگوی موفق دارد. بنیاد نخبگان به دنبال معرفی این الگوها به جوانان و اجتماع و جامعه‌ی علمی است. الگوهایی که علم را به همراه ایمان و مجموعه‌ی فضائل اخلاقی در جهت تبیین مسیر صحیح رشد و تعالی جامعه به کار گرفته‌اند. چرا که علم و ایمان دو بال پیشرفت جامعه هستند.

رسول اکرم (ص) می‌فرماید: «ما بُدِّئنا بِمِثْلِ لَاتَمُّ مِکْرَامُ الْاِخْلَاقِ».

در طی اعصار، ایران بزرگ، مهد علم، دانش، فرهنگ و تمدن بوده است. خراسان جنوبی، به‌ویژه بیرجند، به عنوان بخشی از ایران عزیز زادگاه عالمان، دانشوران و بزرگانی بوده است که در رشد و اعتلای علمی و فرهنگی کشور قدم برداشته‌اند. این و برخاستن چند پدر علم از این منطقه مؤید این مدعاست. خداوند علم و حکمت را به عالمان آمیخت تا با عشق در راه توسعه‌ی بنیان‌های علمی، فرهنگی و انسانی قدم بردارند. خاندان راشد محصل از زمینه‌ی عالمانی هستند که در بیرجند دیده به جهان گشودند، اما با تلاش و کوشش مدارج علمی را طی کردند و هرکدام در رشته و تخصص خودشان نه تنها در رشد و اعتلای علمی جامعه گام برداشتند بلکه با روش و منش خویش، موجبات رشد و آگاهی نسل جوان را فراهم آوردند. اکنون، وظیفه‌ی مگانی است که در حفظ دست‌آوردها و تحکیم ارزش‌ها که حاصل رنج و زحمت این فرهیختگان است گام بردارند. به همین منظور بنیاد نخبگان استان چند سالی است که مراسم تکریم و الگوسازی را در دستور کار قرار داده است.

اکنون که به لطف خدا و همت و تلاش جمعی، مراسم نکوداشت خادمان علم و فرهنگ (ویژه خاندان راشد محصل) برگزار می‌گردد، از تلاش و کوشش همه‌ی کسانی که در این راه اهتمام ویژه

داشته‌اند، تقدیر به عمل می‌آید. برای این خاندان عالم و دانشور آرزوی سلامتی و توفیق داریم. گرامی می‌داریم یاد و خاطره‌ی مجتهد جلیل‌القدر مرحوم شیخ محمدحسین راشد محصل و پزشک انسان دوست مرحوم دکتر محمدعلی راشد محصل را. خداوند همه را محفوظ بدارد. آمین.

سیدسعید احمدی زاده

www.ketab.ir

مقدمه‌ی مدیرعامل و رئیس هیأت مدیره‌ی انجمن ایرانی همکاری با یونسکو

تقدیم به پیشگاه دانش و فرهنگ، به پاس خدمات برادران راشد محصل؛

در دفتر زمانه فتد نامش از قلم هر ملتی که مردم صاحب قلم نداشت با سپاس به درگاه الهی که ما را نعمت کتاب و قلم ارزانی داشت و توفیق را یارمان ساخت تا به بهانه‌ی نکوداشت بزرگانی از یک خاندان علم و فضیلت، سر تعظیم به پیشگاه دانش و فرهنگ فرودآورده، به محضر اهالی دیار کتاب و قلم و ادب ادای احترام کنیم. از ابتکار برگزار کنندگان سلسله نکوداشت‌های خادمان علم و فرهنگ و هنر و ادب در خراسان جنوبی سپاسگزاریم. بزرگان دانش و فرهنگ و هنر و اصحاب اندیشه و قلم با مناعت طبع و بزرگواری و تواضع و فروتنی که در آنان سرع دارد، جوای نام و نشان و تجلیل و تقدیر نیستند، بلکه از این قبیل برنامه‌ها گریزانند. اما این وظیفه جمعه و متولیان امور است که در مسیر فرهنگ سازی و الگوسازی برای نسل‌های نو با تربیت دادن اینگونه مراسم، آنان را در انتخاب راه و تشخیص آن از بیراهه یاری رسانند.

تاریخ به ما یادآور می‌شود که هیچ قوم و ملتی در محوریت بخشیدن به دانش و فرهنگ و اندیشه و تکریم دانشمندان و اندیشمندان خود نمی‌تواند، آسانی مسیر سعادت مادی و معنوی را پیموده، به کمال دست یابد. تمدن‌های بزرگی که به دست بزرگان علم و فرهنگ ساخته شده، مدیون آنان است. فرهنگ و تمدن ایرانی اسلامی نیز وامدار این بزرگان است. خطه‌ی خراسان جنوبی از گذشته‌های دور تا امروز بزرگان علم و ادب را در خود پرورانده است که در عرصه‌های گوناگون سرآمد بوده‌اند. در این میان، نقش برخی خاندان‌ها و خانواده‌ها کم‌نظیر بوده است. دامن این خانواده‌ها، فرزندان برومندی را به فرهنگ و علم این سرزمین تقدیم کرده که آثار و برکات وجودی آنان در ساحت‌های متنوع در سطوح ملی و بین‌المللی نمایان شده است.

جامعه‌ی ما بیش از هر زمان به چنین نکوداشت‌ها نیازمند است. در زمانه‌ی سختی به سر می‌بریم. تشخیص سره از ناسره سخت است. رسانه‌های نوین که محصول انقلاب علمی نوین چند

دههی اخیر است از یک سو فرصت‌های فراوانی را پیش روی جوامع قرار داده و از سوی دیگر چالش‌هایی را ایجاد کرده است که در صورت عدم مدیریت، به تهدید جدی برای دانش و فرهنگ جامعه تبدیل می‌شود. انبوه داده‌ها و فقدان سواد رسانه‌ای لازم، مخاطب را حیران و سرگردان می‌کند و بهترین فرصت‌ها را برای اندیشه‌ورزی و تولید دانش می‌سوزاند و جامعه را گرفتار سطحی‌نگری و امواج رسانه‌ای بی‌بنیان می‌کند و نرخ مطالعه را بسیار کاهش می‌دهد. سرگرمی‌ها و بازی‌ها محور ذهن و اندیشه‌ی نسل‌های نو شده است و متن روابط فردی و اجتماعی را به گونه‌ای اشلان می‌کند که کتاب و قلم را به حاشیه می‌برد و آینده‌ی دانش و فرهنگ و به تبع آن مسیر رشد و توسعه و تعالی جامعه را با چالش‌ها و تهدیدهای جدی روبرو می‌کند. در این میان برخی تلنگرها می‌توانند به جامعه را به خود آورد و به او گذر عمر را یادآور شود.

این مراسم و این سیل یادداشت‌ها از جنس تلنگر است. تجلیل از خادمان دانش و فرهنگ این مرز و بوم، بزرگداشت دانش و فرهنگ است و لاغیر. با یادآوری تلاش بزرگان علم و ادب و فرهنگ جامعه، به همگان یادآوری می‌شود که مجد و شکوه این سرزمین در فراز و فرود تاریخ، ثمره‌ی کار و تلاش این سرمایه‌های ملی است. استمرار این بزرگی نیازمند حضور این بزرگان در متن و بطن روابط اجتماعی برای الگوسازی است تا بتوانان راه خود را به درستی انتخاب کنند و پا جای پای آنان گذارند.

خاندان راشد محصل نمونه‌ای از خاندان‌های فضل، دانش، فرهنگ و ادب این خطه از ایران عزیز است که به شایستگی مسئولیت اجتماعی خود را انجام داده و چنین بزرگانی را تقدیم جامعه کرده است. قطعاً استادان و صاحب نظران با شناخت دقیق‌تر در باب فائیل خاندان راشد محصل و مکارم بزرگان آن گفتند و نوشتند و این قلم خود را شایسته‌ی ورود در جزئیات نمی‌داند و آن را به اهلش می‌سپارد. اما از باب ادای دین و انجام وظیفه، به برخی نکات و درس‌های آموزنده از رهگذر نگاه اجمالی و گذرا به خدمات علمی و فرهنگی برادران راشد محصل و پیام‌های مناسب نکوداشت اشاره می‌شود:

۱- یکی از مهم ترین درس های زندگی تربیت شدگان این خانواده، آن است که باید نقش بنیادین و بی بدیل خانواده و اصالت خانوادگی در روابط اجتماعی احیا و تقویت شود. نهاد خانواده مهم ترین نهاد اجتماعی است که آینده ی جامعه را تضمین می کند.

۲- برادران فاضل و دانشمند راشد محصل به دانش و فرهنگ این سرزمین خدمات ارزنده ای ارائه کردند که هریک در جای خود قابل تقدیر است. در این میان نقش استاد محمدرضا راشد محصل خاص است، علاوه بر آثار علمی و فرهنگی، نقش ایشان در معرفی موارث و مفاخر و مشاهیر خراسان - سویی به ایران و جهان قابل توجه است. استمرار این حرکت و تلاش مضاعف، لازمه ی معرفی شایسته ی پیشینه ی درخشان و توانمندی های این خطه می باشد.

۳- تربیت شدگان خاندان راشد محصل و خدمات آنان به ملک و میهن، نقش بی بدیل سرمایه های انسانی را در جامعه نشان می دهد و بر این مطلب صحه می گذارد که اراده و انگیزه و پشتکار حتی با حداقل امکانات شرات ر دستاوردهایی بزرگ به همراه دارد.

۴- آن گونه که در مجال دیگری تاکید شد، خطه ای که خاستگاه بزرگانی چون برادران راشد محصل است چنان زمین بکری است که با شخم زدن آن به گنج های فراوانی می توان دست یافت. با امید به استمرار و نهادینه شدن سنت پسندیده ی نکوداشت مفاخر در استان، باید اذعان کرد که برای معرفی این استان در عرصه های گوناگون فرهنگی و علمی، ضروری است ستاد توانمندی از شخصیت های حقیقی و حقوقی تشکیل شود تا با برنامه ای روشن و با بهره مندی از هم اندیشی و همکاری همگان به هم افزایی توان ها اقدام شود. باید تربیون داران و رسانه ها به کمک آیند تا تلاش ها در سطوح محلی، ملی و بین المللی انعکاس مناسب پیدا کند و بتواند افکار عمومی را همراه سازند.

۵- نکوداشت ها نمادین است و باید با برنامه های مکمل در مسیر فرهنگ سازی حرکت کرد. در این زمینه، مراکز پژوهشی و کتابخانه ها باید به نام این بزرگان نام گذاری شود و مدیریت شهری نیز توجه ویژه ای به این مقوله داشته باشد و نه تنها نام گذاری بلکه معرفی شایسته ی این بزرگان در قالب تابلوها و لوح های مناسب به زبان فارسی و سایر زبان های بین المللی انجام شود تا هم

ساکنان شهرها و مناطق مختلف شناخت لازم را پیدا کنند و هم مسافران و گردشگرانی که به استان سفر می‌کنند به عنوان ارمغان سفر بهره‌ی، آشنایی با این بزرگان را با خود داشته باشند.

۶- سازمان علمی، آموزشی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) بیش از نیم قرن است که برای متوجه کردن افکار عمومی کشورها به نقش بزرگان علم و فرهنگ، برنامه‌ی نکوداشت مشاهیر و مفاخر و رویدادهای مهم فرهنگی، علمی و هنری را در دستور کار قرار داده است. هدف این برنامه، معرفی و شناساندن سهم و نقش مؤثر و اساسی شخصیت‌ها و رویدادهای کشورها در همکاری متقابل فرهنگ‌ها، ترویج تفاهم فرهنگی، گسترش مناسبات بین‌المللی و کمک به استقرار صلح اعلام شده است.

از کشور ما در ۵۰ سال گذشته ده‌ها شخصیت و رویداد در این فهرست قرار گرفته است. در سال ۱۳۹۰، از این خطه م‌علامه عبدالعلی بیرجندی ستاره‌شناس و ریاضی‌دان ایرانی در کنار سایر بزرگان علم و ادب این سرزمین در فهرست نکوداشت‌های یونسکو قرار گرفت و خوشبختانه بزرگانی چون مرحوم پروفسور گنجی در مراسم نکوداشت علامه بیرجندی در مقر یونسکو حضور یافتند و فرصتی فراهم شد تا از بزرگان خاسته از جنوبی از متقدمین و متاخرین و معاصرین تجلیل شود.

۷- علاوه بر مشاهیر و مفاخر علمی و فرهنگی، سرچهره میراث فرهنگی مادی و معنوی، در جای‌جای این استان، آثار فاخر و ارزشمندی مانند بناها اعم از مسجد، باغ‌ها، قلعه‌ها، قنوات و ... تا آیین و مراسم و آواها و نواها و تا آثار مکتوب و آثار طبیعی، ریزه کویر زیبا و ... وجود دارند که پتانسیل ثبت در فهرست‌های جهانی یونسکو را دارند. خوشبختانه میراث فرهنگی و طبیعی شامل باغ اکبریه‌ی بیرجند در مجموعه‌ی باغ‌های ایرانی، قنات بلده‌ی فردوس در مجموعه‌ی قنوات ایرانی و کویر لوت در فهرست میراث جهانی یونسکو به ثبت رسیده‌اند.

در صورت توجه لازم و فراهم کردن زمینه برای تهیه‌ی پرونده‌های کارشناسانه با بهره‌گیری از خبرگان و کارشناسان مجرب ده‌ها اثر از این خطه امکان ثبت جهانی دارند.

۸- از فرصت فراهم شده استفاده کرده و بار دیگر تأکید می‌شود که ثبت آثار و مفاخر ملی در عرصه‌ی بین‌المللی علاوه بر پیامدهای مثبت فرهنگی، علمی و معنوی، به ماندگاری آن‌ها کمک و تعلق خاطر جهانی ایجاد می‌کند.

نکوداشت یک شخصیت یا اثر و تلاش برای ثبت ملی و جهانی آن‌ها، یادآور داشته‌ها، پاسداشت آن‌ها و انتقال ارزش‌های مفاخر و موارث به نسل‌های آینده ضمن بهره‌مندی نسل‌های حاضر است.

در پایان با آرزوی سلامتی و طول عمر با عزت برای بزرگان خاندان راشد محصل و دعا برای توفیق روزافزون آن و طلب رحمت برای رفتگان از این خاندان، امید است جامعه‌ی علمی و عموم شهروندان هم‌چنین از این خدمات برادران راشد محصل بهره‌مند باشند.

محمد رضا مجیدی

مقدمه‌ی مدیرکل فرهنگ و ارشاد اسلامی و دبیر انجمن آثار و مفاخر فرهنگی استان خراسان جنوبی

مایه‌ی مباحثات و خرسندی است زندگی در سرزمینی که مهد نام‌آوران و فرزندگان شهیری است که با تکیه بر تقوا، دانش، خردورزی، تلاش، کوشش، شهامت و صبوری، رسالت انجام کارهای بزرگی را در راستای رسیدن به اهدافی مقدس در پیش روی خویش قرار داده‌اند تا بدین‌وسیله برای جامعه‌ی اصیل و بافرهنگ خود منشأ خیر و برکت و افتخارات به یادماندنی و اثرگذار باشند.

خراسان جنوبی از دیرباز تا کنون مهد رشد و شکوفایی انسان‌های فرهیخته و شخصیت‌های علمی و فرهنگی بسیار بوده است که هریک به سهم خویش، جویندگان دانش و طالبان معرفت را با آموزه‌های نو و منعم کرده‌اند. از جمله‌ی این بزرگان و فرهیختگان استان و کشور عزیزمان می‌توان از خاندان معزز راشد محصل که هرکدام سهم عمده‌ای در بارورنمودن علم، تاریخ و فرهنگ این دیار داشته‌اند، یاد کرد.

از نام محمدرضا راشد محصل به عنوان استاد و عضو قلب علمی دانشکده‌ی ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد و از محمدتقی راشد محصل به عنوان دانشمند برجسته‌ی ایرانی در زمینه‌ی فرهنگ و ادبیات پارسی میانه می‌توان یاد کرد. در حوزه‌ی متخصصان برجسته‌ی رشد الکترونیک جهان نام جلیل راشد محصل بر تارک تخصص‌های این رشته می‌درخشد؛ محمدحسن راشد محصل، چهره‌ای است که استعداد و ذوق خویش را در علم کشاورزی نمایان ساخته و در شمار متخصصین پزشکی نام مرحوم محمدعلی راشد محصل که افتخار استادی در دانشگاه علوم پزشکی تهران را در کارنامه‌ی خود دارد به چشم می‌خورد.

بی‌شک اجلال یاد و نکوداشت مقام این بزرگان که در عرصه‌های مختلف، پزشکی، کشاورزی، ادبیات فارسی، الکترونیک و ... حماسه‌آفرینی نموده و با صرف جان، مال و عمر گرانیجه‌ی خویش، باعث غنای بیش از پیش گنجینه‌های علمی- فرهنگی این سرزمین گردیده‌اند. وظیفه‌ای خطیر و ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است که هر ایرانی در هر مقام و جایگاهی که باشد، بر عهده دارد. رجاء واثق داریم که علم و معرفت هدیه‌ی خدای حکیم به ابناء بشر است و عالمان و

مجاهدان عرصه‌ی معرفت و آگاهی چراغ‌های فروزان هدایت بشری هستند. امیدوارم رضای حضرت حق مایه‌ی سعادت و سیادت آن خاندان جلیل‌القدر گردد و همواره بر مرکب موفقیت، ناظر بر گلشن توفیقات روزافزون باشند.

احمد محبی

www.ketab.ir

مقدمه‌ی مدیرکل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان خراسان جنوبی

تجلیل از نوابغ و اسطوره‌های دانش و فضیلت رسمی است که بر پایه‌ی سنت‌های دیرین انسانی بنیان نهاده شده و همواره در هر دوره و عصری از تاریخ این سرزمین، ارج نهادن به مقام شامخ عالمان، فرهیختگان، دانشوران و اندیشمندان به طرق گوناگون جامه‌ی عمل پوشیده است. پاسداشت این عزیزان تنها برای قدردانی از خدماتشان نیست، بلکه نمایاندن راه سترگی است که محققین و پژوهشگران جوان باید با آن آشنا شوند و در آن راه قدم بگذارند.

در روستای افضل‌آباد شهرستان خوسف، خانواده‌ای پرورش یافت که پنج نفر از آنان در زمره‌ی دانشمندان و اساتید برجسته‌ی ایران در علوم مختلف بوده و مایه‌ی فخر و مباهات ایرانیان گشته‌اند. بی‌تردید همه‌ی بانی که با این خانواده‌ی بزرگ آشنایی دارند باید شکرگزار و قدردان تلاش‌ها و خدمات ارزنده‌ی آن‌ها باشند.

تلاش همه‌ی این عزیزان سته‌ی است ولی در این بین باید از پژوهش‌های ویژه‌ی دو تن از این بزرگواران در راستای اهداف سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری یاد کنیم. جناب آقای دکتر محمدرضا راشد محصل، در قرن بیستم پژوهش و تجربه، قدم‌های بزرگ و مهمی در راستای توسعه و حفظ زبان و ادب فارسی و فرهنگ ایران - اسلامی برداشته‌اند که برخی از آنان در خصوص استان زادگاهشان، خراسان جنوبی است. از جمله می‌توان به کتاب جستاری در تاریخ فرهنگ و آموزش نوین بیرجند و کتابی دیگر با عنوان *ریشه‌شناسی تاریخی تا دولتی* که در خصوص جستارهای فرهنگی درباره‌ی شرق ایران می‌باشد، اشاره نمود.

جناب آقای دکتر محمد تقی راشد محصل نیز هم‌چون برادر خود، در عرصه‌ی ادبیات و فرهنگ ایران، با گرایش فرهنگ و زبان‌های باستانی به‌ویژه زبان اوستایی و سانسکریت، از مراجع علمی است. ایشان در طول دوران فعالیت‌های علمی، اقدامات گرانقدری در جهت تألیف و ترجمه‌ی بیش از چهارده کتاب در زمینه‌ی فرهنگ و ادبیات پارسی میانه و زبان اوستایی و ارائه‌ی بیش از صد مقاله به زبان‌های فارسی و انگلیسی و سخنرانی‌های متعدد علمی و تحقیقی انجام داده است؛ که تعدادی از مقالات وی در خصوص خراسان جنوبی با عناوین: *گویش بیرجندی، ریشه‌شناسی چند*

نام جغرافیایی در بیرجند، بیرجند، ریشه و اشتقاق لغوی آن و ... از پژوهش‌ها و مکتوبات مشهور ایشان می‌باشد.

به امید آن که پژوهشگران جوان هم با الگو قرار دادن این بزرگواران مرزهای علم و دانش را همانند آنها به پیش برند.

حسن رمضانی

مقدمه‌ی ناشر و مدیر مؤسسه‌ی بین‌المللی فرهنگی - آموزشی خوارزمی بیرجند

یاد کردن از بزرگان، زمانی که زمین هنوز گرم گام‌هایشان است، سعادت می‌خواهد و هم‌نفسی با ایشان، پردیس را ماند که به بها می‌دهند نه به بهانه.

و اکنون نشر رزقی پس از انتشار ارج‌نامه دکتر محمود رفیعی در سال هزار و سیصد و نود و پنج، که در ستایش خرد و سپاس خردمندان بود قصد دارد با همکاری صاحب نظران، راهی را که آغاز کرده است همچنان بپیماید. راهی که رهروانش را، گرچه صد هنر دارند؛ البته که توکل باید. توفیق یا بان برد و لطف حق همراهان که این بار به جای ستاره‌ای پر فروغ از آسمان فرهنگ و هنر کهن پیر خراسان، راهمان به سوی کهکشانی افتاد که بی‌گمان سال‌هاست رهنمای اهل معنی بوده و خواهد بود. خانواده‌ای که تک‌تک اعضایش در میدان علم و عمل، گوی سبقت از یکدیگر ربوده و سزد که هر کدام به تنهایی فخر سرزمینی باشد. دانشمندانی که پس از سال‌ها آشنایی با بحر معرفت و رسیدن به اصل حکمت، هنوز فارغ‌التحصیل نشده، چون پدر فاضل و نیاکان فرهیخته‌شان، خود را محصل می‌خوانند.

بی‌گمان برگزاری نکوداشت و انتشار اسامی دانشمندان راشد محصل به این خانواده خرسند، سودی نخواهد رساند اما فریضه‌ای است بر فرهنگیان و هر فردی که از فهم بهره‌ای برده است. ما نیز در این میان، چنان که استادانمان می‌گویند: به انجام وظیفه می‌اندیشیم نه به حصول نتیجه، باشد که مشغول‌الذمه خویش نشویم.

محمدحسین رزقی

مقدمه‌ی دبیر همایش

امام علی (ع) می‌فرمایند: هرگاه دانشمندی دیدی به او خدمت کن.

حمد و سپاس خالق هستی، کریم‌ترین کریمان عالم، خداوندگاری که به عالمان و دانشوران درجات عظیمی می‌بخشد. او که انسان را در مقام احسن تقویم بیافرید و علم نوشتن را به او آموخت. خداوند بزرگی که به ما توفیق خدمت به دانشوران و فرهیختگان عطا فرمود.

بدیهی است توسعه و پیشرفت جوامع از دالان علم و فرهنگ می‌گذرد. اگرچه دانشوران و دانش‌پژوهان و محققان نیاز به تکریم ندارند، لکن برگزاری مراسم تکریم و نکوداشت عالمان و دانشوران، پاسداشت علم و فرهنگ و تحکیم ارزش‌هاست.

خاندان راشد محصل خاندان دانشوری هستند که خداوند کریم، علم و حکمت، دانش و اخلاق نیکو را به آن‌ها هدیه داد تا نه تنها در مسیر آگاهی‌بخشی، خرد و دانش گام بردارند، بلکه منشأ خدمات زیادی در عرصه‌ی فرهنگ و آرزو، دانشجویان شوند.

در زمان معاصر که بیش از هر زمانی نسل جوان کشور در معرض امواج مخرب رسانه‌ها قرار گرفته، تکریم و الگوسازی این اساتید نه تنها تکریم ارزش‌های علمی، فرهنگی و دینی مؤثر است، بلکه موجب انگیزه‌ی نسل جوان در درک و تبیین آگاهی و خرد می‌شود؛ آن‌چه که بنیان و اساس دین نیز هست و جامعه را در مسیر توسعه مدد می‌رساند.

اکنون که مراسم شکوهمند نکوداشت خادمان علم و فرهنگ (بیستمین خاندان راشد محصل) در دانشگاه بیرجند برگزار می‌گردد، جا دارد از همه‌ی ارگان‌ها، سازمان‌ها و نهادهایی که در برگزاری این مراسم، اهتمام ویژه داشته‌اند، تقدیر به عمل آید.

لکن ذکر نام همه‌ی سازمان‌ها و همه‌ی عزیزانی که اهتمام داشته‌اند موجب اطلاعاتی کلام است. لذا از نقش ویژه‌ی بنیاد ملی نخبگان کشور، دانشگاه بیرجند، بنیاد نخبگان استان، اداره‌ی کل فرهنگی و اجتماعی استان خراسان جنوبی، اداره‌ی کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان، معاونت فرهنگی و اجتماعی دانشگاه بیرجند و همکاران پرتلاش این سازمان‌ها تقدیر به عمل می‌آید.

همچنین ارج می‌نهم همکاری جناب آقای رزقی، مدیر مؤسسه‌ی بین‌المللی فرهنگی و آموزشی خوارزمی را که امکان نشر این ارج‌نامه را فراهم ساختند.
از خداوند رحمان و رحیم آرزوی توفیق برای همه‌ی خادمان علم و فرهنگ را داریم و تلاش، کوشش، همت و صبر همه‌ی عزیزان در کمیته‌ی علمی و کمیته‌ی اجرایی، به‌ویژه همکاری دانشگاه بیرجند و بنیاد نخبگان استان را ارج می‌نهم.
خداوند همه را در سایه‌ی رحمتش محفوظ بدارد. آمین.

سیدمحمدحسین قریشی

www.ketab.ir